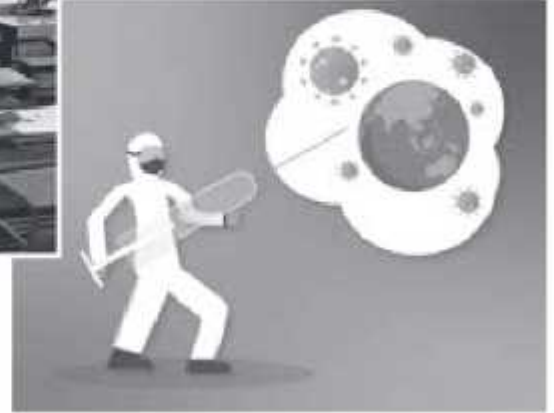

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ संलग्न

हिंद सेवा मंडळाचे
पेमराज सारडा महाविद्यालय
अहमदनगर

शारदा

२०२०-२१

हिंद सेवा मंडळाचे
पेमराज सारडा महाविद्यालय, अहमदनगर

दि प्रेस रजिस्ट्रेशन नियम क्र. ८
फॉर्म क्र. ४ प्रमाणे आवश्यक माहिती

प्रकाशन स्थळ : पेमराज सारडा महाविद्यालय,
बोरकरनगर, अहमदनगर - ४१४ ००३.
प्रकाशन काल : वार्षिक
मुद्रकाचे नाव : गॅलॅक्सी कॉम्प्युटर्स, अहमदनगर
राष्ट्रीयत्व : भारतीय
प्रकाशकाचे नाव : प्राचार्य डॉ. अमरजा रेखी
राष्ट्रीयत्व : भारतीय
पत्ता : पेमराज सारडा महाविद्यालय, बोरकरनगर, अहमदनगर

मी प्राचार्य डॉ. अमरजा रेखी जाहीर करते की, वर दिलेली माहिती माझ्या समजुतीप्रमाणे बरोबर आहे.

डॉ. अमरजा रेखी,
प्राचार्य

टीप : या अंकात प्रकाशित झालेल्या मतांशी संपादक, संपादक मंडळ, प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.

भावपूर्ण श्रद्धांजली....!

शैक्षणिक वर्षात राजकीय, सामाजिक,
धार्मिक, सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक
क्षेत्रातील दिवंगत झालेल्या ज्ञात, अज्ञात
या सर्वाना महाविद्यालयाच्या वतीने
भावपूर्ण श्रद्धांजली
अर्पण करीत आहोत.

प्राचार्य, प्राध्यापक व प्राध्यापकेतर कर्मचारी

हिंद सेवा मंडळाचे
पेमराज सारडा महाविद्यालय,
अहमदनगर.

प्रशासकीय अधिकारी

प्राचार्य	-	डॉ. अमरजा रेखी
प्र. प्राचार्य	-	डॉ. आर. वाय. शिंदे
उपप्राचार्य	-	प्रा. मिलिंद देशपांडे
उपप्राचार्य	-	डॉ. मंगला भोसले (क.म.)
पर्यवेक्षक	-	डॉ. स्मिता भुसे (क.म.) डॉ. सुजीत कुमावत (क.म.)
प्रबंधक	-	श्री. अशोक असेरी

शारदा नियतकालिक - संपादक मंडळ

पदसिद्ध सदस्य

प्राचार्य	-	डॉ. अमरजा रेखी	-	अध्यक्ष
प्र. प्राचार्य	-	डॉ. आर. वाय शिंदे	-	अध्यक्ष
उपप्राचार्य	-	प्रा. मिलिंद देशपांडे	-	सदस्य
उपप्राचार्य	-	डॉ. मंगला भोसले	-	सदस्य
पर्यवेक्षक	-	डॉ. स्मिता भुसे (क.म.)	-	सदस्य
		डॉ. सुजीत कुमावत (क.म.)	-	सदस्य
प्रबंधक	-	श्री. अशोक असेरी	-	सदस्य

कार्यकारी सदस्य

डॉ. संगीता शेळके	-	संपादक
डॉ. सुप्रभा कुलकर्णी	-	सदस्य
डॉ. सुरेखा साळवे	-	सदस्य
डॉ. किरणकुमार साळवे	-	सदस्य

हिंद सेवा मंडळाचे
पेमराज सारडा महाविद्यालय

॥ कर्मण्येवाधिकारस्ते ॥

हिंद सेवा मंडळ, अहमदनगर

*** सन २०२०-२०२१ सालातील पदाधिकारी व कार्यकारी मंडळ ***

*** अध्यक्ष ***

प्रा. शिरीष दामोदर मोडक

*** कार्याध्यक्ष ***

श्री. अजित सिमरतमल बोरा

*** उपकार्याध्यक्ष ***

डॉ. पारस देवीचंद कोठारी

डॉ. रमेश मुरलीधर झरकर

*** उपाध्यक्ष ***

अॅड. सुधीर राजाराम झरकर

श्री. अनंत गंगाधर पाठक

श्री. महेंद्र गंधे

श्री. अशोक तुकाराम क्षीरसागर

*** मानद सचिव ***

श्री. संजय दादा जोशी

*** सह सचिव ***

श्री. सुमतीलाल बन्सीलाल कोठारी

प्रा. सुजित श्रीकांत बेडेकर

प्रा. मकरंद विष्णू खेर

श्री. अशोक उर्फ बस्तीराम हनुमानदास उपाध्ये

श्री. अनिल बाळकृष्ण देशपांडे

श्री. जगदीश रूपनारायण झालानी

*** कार्यकारी मंडळ ***

श्री. वसंत हस्तीमल लोढा

श्री. सतीश जयनारायण बुब

अॅड. अनंत रामचंद्र फडणीस

श्रीमती रोहिणी अरविंद शिवलकर

श्री. ब्रिजलाल झुंबरलाल सारडा

श्री. मधुसूदन झुंबरलाल सारडा

श्री. अरुणकुमार मुकनदास दुगड

श्री. सुरेश तात्याबा चव्हाण

श्री. विष्णू बन्सीलाल सारडा

श्री. श्यामसुंदर पेमराज सारडा

*** सेवक प्रतिनिधी ***

श्री. विठ्ठल बाळू उरमुडे

श्री. विठ्ठल मारुती ढगे

श्री. राजेंद्र यशवंतराव शिंदे

श्री. सचिन किसनराव मुळे

श्री. कल्याण नामदेव लकडे

श्री. नवनाथ राजाराम जंगले

*** सहाय्यक सचिव ***

श्री. बाळासाहेब उद्धवराव कुलकर्णी

हिंद सेवा मंडळाचे,
पेमराज सारडा महाविद्यालय,
अहमदनगर

वरिष्ठ महाविद्यालय व्यवस्थापन समिती

अ.क्र.	सदस्यांचे नाव	पद
१.	मा.श्री. शिरीष मोडक	अध्यक्ष
२.	मा.श्री. अजित बोरा	चेअरमन
३.	मा.श्री. संजय जोशी	मानद सचिव
४.	मा. डॉ. अमरजा रेखी	प्राचार्य (ऑक्टो. २०२० पर्यंत)
५.	मा.डॉ. राजेंद्र शिंदे	प्र. प्राचार्य (नोव्हें. २०२० पासून पुढे)
६.	अॅड.श्री. किशोर देशपांडे	सदस्य
७.	प्रा.सौ. ज्योती कुलकर्णी	सदस्य
८.	मा.श्री. संजय क्षेमकल्याणी	शिक्षणतज्ज्ञ
९.	मा.श्री. अनंत देसाई	सदस्य
१०.	डॉ. राहुल पंडित	शिक्षक प्रतिनिधी
११.	डॉ. ज्योती बिडलान	शिक्षक प्रतिनिधी
१२.	प्रा. संजय धोपावकर	शिक्षक प्रतिनिधी
१३.	श्री. अशोक असेरी	शिक्षकेतर प्रतिनिधी

हंद सेवा मंडळाचे,
पेमराज सारडा महाविद्यालय,
अहमदनगर

कनिष्ठ महाविद्यालय व्यवस्थापन समिती

अ.क्र.	सदस्यांचे नाव	पद
१.	मा.प्रा. शिरीष मोडक	अध्यक्ष
२.	मा.अॅड. अनंत फडणीस	चेअरमन
३.	मा. संजय जोशी	मानद सचिव
४.	मा.डॉ. अमरजा रेखी	प्राचार्य (ऑक्टो. २०२० पर्यंत)
५.	मा.डॉ. आर. वाय. शिंदे	प्र.प्राचार्य (नोव्हें. २०२० पासून पुढे)
६.	मा.श्री. दामोदर बठेजा	सदस्य
७.	मा.श्री. संजय चोपडा	सदस्य
८.	मा.श्री. रा.वा. धर्माधिकारी	सदस्य
९.	मा.श्री. सुधीर झरकर	सदस्य
१०.	मा.श्री. संजीव गांधी	सदस्य
११.	मा.डॉ. मंगला भोसले	उपप्राचार्य
१२.	श्री. सुजीत कुमावत	शिक्षक प्रतिनिधी
१३.	मा.श्री. अशोक असेरी	रजिस्ट्रार
१४.	सौ. भारती वायाळ	शिक्षकेतर प्रतिनिधी

हंद सेवा मंडळाचे,
पेमराज सारडा महाविद्यालय,
अहमदनगर

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	विभागाचे नाव	पृष्ठ क्रमांक
१.	मराठी विभाग वार्षिक अहवाल	०९
२.	हिंदी विभाग वार्षिक अहवाल	१०
३.	भूगोल विभाग वार्षिक अहवाल	१०
४.	राज्यशास्त्र विभाग वार्षिक अहवाल	११
५.	अर्थशास्त्र विभाग वार्षिक अहवाल	११
६.	मानसशास्त्र विभाग वार्षिक अहवाल	१२
७.	वनस्पतीशास्त्र विभाग वार्षिक अहवाल	१२
८.	वाणिज्य विभाग वार्षिक अहवाल	१३
९.	इंग्रजी विभाग वार्षिक अहवाल	१४
१०.	इतिहास विभाग वार्षिक अहवाल	१६
११.	करीअर काउन्सलिंग अहवाल (इतिहास विभाग)	१७
१२.	कॉमर्स विभाग- करीअर काउन्सलिंग अहवाल	१८
१३.	रसायनशास्त्र विभाग वार्षिक अहवाल	१९
१४.	कॉम्प्युटर सायन्स विभाग वार्षिक अहवाल	१९
१५.	गणित विभाग वार्षिक अहवाल	२०
१६.	इलेक्ट्रॉनिक्स विभाग वार्षिक अहवाल	२१
१७.	बी.बी.ए. - सी.ए. विभाग वार्षिक अहवाल	२१
१८.	प्राणीशास्त्र विभाग वार्षिक अहवाल	२२
१९.	मायक्रोबायोलॉजी विभाग वार्षिक अहवाल	२२
२०.	सांस्कृतिक मंडळ विभाग वार्षिक अहवाल	२३
२१.	ग्रंथालय विभाग वार्षिक अहवाल	२४
२२.	राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग वार्षिक अहवाल	२६
२३.	क्रीडा विभाग वार्षिक अहवाल	२७
२४.	एन.सी.सी. विभाग वार्षिक अहवाल	२७
२५.	महाराष्ट्रातील राजकीय परंपरा	२८
२६.	Competitive Exam Guidance Centre	२८
२७.	World Politics : New Developments	२९
२८.	World Politics : New Developments	३०
२९.	State Socialism of Dr. Br. R. Ambedkar	३१
३०.	नवीन आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्था	३२

मराठी विभाग

वार्षिक अहवाल २०२०-२०२१

दरवर्षीप्रमाणे याही वर्षी मराठी विभागामध्ये एफ वाय बी ए पासून ते एम ए मराठी पर्यंत अधिकाधिक संख्येने विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. तसेच निकालाच्या बाबतीतही मराठी विभागाने अधिकाधिक संख्येने उच्चांक गाठलेला दिसून येतो. २०२०-२१ हा काळ पेंडामिकचा काळ असल्याकारणाने या काळात विद्यार्थ्यांचे हित विचारात घेऊन ऑनलाईन शिक्षणपद्धती अस्तित्वात आली. याच कारणास्तव आम्हीदेखील ऑनलाईन शिक्षण पद्धतीचाच अवलंब केला.

मराठी राजभाषा दिन : दि. २७ फेब्रुवारी २०२१

२०२०-२१ या शैक्षणिक वर्षात २७ फेब्रुवारी २०२१ रोजी घेण्यात आलेला मराठी राजभाषा दिनानिमित्ताने घेण्यात आलेला कार्यक्रम ऑनलाईन आणि ऑफलाईन अशा दोन्ही पद्धतीने होता. या कार्यक्रमांमध्ये प्रमुख पाहुणे, उपप्राचार्य आणि मराठी विभागातील प्राध्यापक आम्ही सर्वजण ऑफलाईन होतो, तर सर्व विद्यार्थी वृंद ऑनलाईन होता. पेंडामिकच्या अडचणीच्या काळात आम्ही या पद्धतीने कार्यक्रम घेऊन यशस्वी केला.

२७ फेब्रुवारी २०२१ रोजी जागतिक मराठी भाषादिनाचा कार्यक्रम संपन्न झाला. या कार्यक्रमाला ज्येष्ठ साहित्यिक आणि अभ्यासक संजीवनी कुलकर्णी या प्रमुख पाहुण्या म्हणून लाभल्या. या कार्यक्रमाला नूतन उपप्राचार्य प्रा. मिलिंद देशपांडे हे आवर्जून उपस्थित राहिले. तसेच मराठी विभागप्रमुख डॉ. प्रतीक्षा गायकवाड, मराठी संशोधन केंद्राच्या समन्वयक डॉ. माहेश्वरी गावित, डॉ. संगीता शेळके, डॉ. दया जेठे, डॉ. प्रकाश जाधव आदी मराठी विभागातील सर्व सहकारी प्राध्यापकांनी कार्यक्रम यशस्वी होण्यासाठी सर्वतोपरी साहाय्य केले.

कार्यक्रमाच्या प्रारंभी उपप्राचार्य आणि मा. संजीवनी कुलकर्णी यांनी कुसुमाग्रजांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करून पाहुण्यांचे आणि उपस्थितांचे स्वागत केले. मराठी विभागप्रमुख डॉ. प्रतीक्षा गायकवाड यांनी कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक केले. डॉ. प्रकाश जाधव यांनी या प्रमुख पाहुण्यांचे आणि उपस्थितांचे आभार मानले.

प्रमुख पाहुणे संजीवनी कुलकर्णी यांनी प्रारंभी त्यांच्या भाषणातून मराठी भाषेबद्दलचा आदर, आपुलकी व्यक्त केली. त्यानंतर त्यांनी 'शब्दरत्ने' या कार्यक्रमांतर्गत स्वातंत्र्यपूर्व काळातील वि. दा. सावरकर, वि. वा. शिरवाडकर, ग. दि. माडगूळकर तसेच अलीकडच्या काळातील मंगेश पाडगावकरांसह विविध गाजलेल्या कवींच्या काव्यांचे ओघवती भाषेत उत्तमरित्या सादरीकरण केले. 'नामवंत साहित्यिकांनी आयुष्यभर मराठीची सेवा केल्याने आजही त्यांचे साहित्य शाश्वत आहे', असेही प्रतिपादन त्यांनी केले आहे. तर उपप्राचार्य प्राध्यापक मिलिंद देशपांडे यांनी मनोगत व्यक्त करताना सारडा महाविद्यालयातील 'मराठी विभाग' हा महाविद्यालयाच्या शिरपेचातील मानाचा तुरा आहे असे मत मांडले आहे.

डॉ. प्रतीक्षा गायकवाड
मराठी विभागप्रमुख

* * *

हिंदी विभाग

वार्षिक अहवाल २०२०-२०२१

प्रतिवर्ष की तरह वर्ष २०२०-२१ में विभिन्न गतिविधियाँ संपन्न हुई। सत्रांत एवं वार्षिक परीक्षाओं का परीक्षा फल संतोषजनक रहा। अगस्त २०२० में हिंदी विशेष के विद्यार्थियों के लिए 'कृति चर्चासत्र' का आयोजन किया गया, जिसमें विद्यार्थियों ने पाठ्यक्रम से संबंधित विषयों पर प्रपत्र प्रस्तुत किए तथा उपस्थित विद्यार्थियों के द्वारा उपस्थित की गई समस्याओं का समाधान भी किया। प्रा.नवनाथ भोंदे ने इस 'कृति चर्चासत्र' के लिए विद्यार्थियों का मार्गदर्शन किया।

२६ सितंबर, २०२० को हिंदी दिवस कार्यक्रम उत्साह के साथ संपन्न हुआ। एस.वाय. तथा टी.वाय.बी.ए. के छात्रों ने कार्यक्रम में अपनी सहभागीता दर्ज की। महाविद्यालय की भूतपूर्व प्रधानाचार्य प्रा.डॉ.सौ. अमरजा रेखी समारोह की प्रमुख अतिथी थी। उन्होंने हिंदी के महत्त्व को स्पष्ट करते हुए विद्यार्थियों का मौलिक मार्गदर्शन किया।

विभाग के लिए विशेष गौरव कि बात है की प्रा.नवनाथ भोंदे को सावित्रीबाई फुले पुणे विश्वविद्यालय, पुणे की 'विद्यावाचस्पती' (Ph.D.) की उपाधि से सम्मानित किया गया।

* * *

भूगोल विभाग

वार्षिक अहवाल २०२०-२०२१

पेमराज सारडा महाविद्यालयातील शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ सालात भूगोल विभागात २१ विद्यार्थी टी. वाय. बी. ए. या वर्गात शिक्षण घेत असून, पैकी २१ विद्यार्थी भूगोल विषयात चांगल्या मार्कांनी पास झाले. ०५ विद्यार्थी प्रथम श्रेणीत उत्तीर्ण झाले.

मनिषा जाधव (1st Class with Dist), शुभांगी सोनावणे, प्रतिक परभणे (1st Class), अमित चव्हाण, हिना शेख या विद्यार्थ्यांनी आर्ट्स कॉमर्स व सायन्स कॉलेज अहमदनगर येथे एम. ए. भूगोल विषयाला ॲडमिशन घेतली. तर ऋषीकेश ढवण हा विद्यार्थी औरंगबादला पदव्युत्त शिक्षणसाठी गेला.

स्नेहल पंडीत, इंग्रजी विषयात एम.ए. प्रांजली टोले मराठी विषयात (1st Class with Dist), आकाश राहुल भूगोल विषयात पारनेर येथील न्यू आर्ट्स कॉलेजमध्ये दारकुंडे, सोमनाथ, मिसाळ मराठी विषयात पदव्युत्तर शिक्षण घेत आहेत.

* * *

राज्यशास्त्र विभाग

वार्षिक अहवाल २०२०-२०२१

राज्यशास्त्र संशोधन विभागामध्ये पीएचडी साठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी विभागातर्फे ११ फेब्रुवारी ते २५ फेब्रुवारी २०२१ या कालावधीमध्ये संशोधन कार्यशाळा घेण्यात आली. यामध्ये संसाधन व्यक्ती म्हणून वनस्पती शास्त्र विभाग पुणे विद्यापीठाचे विभागप्रमुख कल्पना पाई, प्रा. अबनीश पाटील, प्रा. प्रकाश पवार, प्रा. अनिल गोरे, प्रा. कन्नम रमण, प्रा. जयंत लेले, प्रा. राजेश्वरी देशपांडे, प्रा. राहुल तोडमल, प्रा. सुनील कवडे आदींनी संशोधक विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. या संशोधन कार्यशाळेचा लाभ विद्यार्थ्यांनी घेतला.

यावर्षी पीएच.डी. ची प्रवेश प्रक्रिया राबविण्यात आली. मुलाखतीसाठी ६३ विद्यार्थी उपस्थित होते. त्यापैकी ४४ विद्यार्थी निवडण्यात आले. या वर्षी संशोधन विभागात ८९ विद्यार्थी पीएच.डी. करत आहेत.

* * *

अर्थशास्त्र विभाग

वार्षिक अहवाल २०२०-२०२१

अर्थशास्त्र विभागाच्या वतीने अनेक विद्यार्थी केंद्रीत उपक्रमांची अमलबजावणी केली. विभागातर्फे नियमित अभ्यासक्रमा बरोबरच विद्यार्थ्यांच्या कलागुणांना वाव देण्यासाठी व गुणवत्ता वाढीसाठी विषयानुसार चाचण्याचे आयोजन करण्यात आले. महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांसाठी नोटाबंदीचे परिणाम, जी. एस. टी. चे फायदे तोटे शेअर्स बाजार शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या कारणे व उपाययोजना चर्चा, इ. विषयांवर गटचर्चा आयोजित केली.

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मध्ये महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांसाठी अर्थशास्त्र विभागाच्या वतीने “ऑनलाईन शिक्षण” या विषयांवर विशेष व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. यावेळी महाविद्यालयाचे प्र.प्राचार्य डॉ.प्रा. आर वाय शिंदे, अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख उपप्राचार्य प्रा.मिलिंद देशपांडे व प्रा. अतुल कुलकर्णी, प्रा. प्रमोद तांबे, प्रा. मंगेश भुते आदी प्राध्यापक उपस्थित होते.

अर्थशास्त्र विभाग व मानसशास्त्र विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमानाने यावर्षीही विद्यार्थ्यांसाठी मानसशास्त्र विभाग प्रमुख प्रा. कुंभार यांनी “ऑनलाईन परीक्षा व ताण तणाव” या संदर्भात समुपदेशन केले व सुसंवाद साधला तसेच अर्थशास्त्र विभागाच्या वतीने नवीन विद्यार्थ्यांचा स्वागत समारंभ, शिक्षक दिन, प्रश्नमंजुषा, अंदाजपत्रकाचे विश्लेषण, निरोप समारंभ इत्यादी उपक्रमही विभागातर्फे यशस्वीपणे राबविण्यात आले

डॉ. आर. वाय. शिंदे

प्र. प्राचार्य

अर्थशास्त्र विभागप्रमुख

* * *

मानसशास्त्र विभाग

वार्षिक अहवाल २०२०-२०२१

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२०२१ मध्ये मानसशास्त्र विभागात एस.वाय.बी.ए. ला ९ तर टी.वाय.बी.ए. ला ७ विद्यार्थ्यांनी मानसशास्त्र विशेष स्तरावर प्रवेश घेतला.

एस.वाय.बी.ए. व टी.वाय.बी.ए.च्या विद्यार्थ्यांनी ऑनलाईन पद्धतीने जागतिक मानसशास्त्र आरोग्यदिन दि. १० ऑक्टोबर २०२१ रोजी साजरा केला. या कार्यक्रमात विद्यार्थ्यांनी मानसिक आरोग्याचे महत्त्व यासंदर्भात समूह चर्चा, विविध चित्रफितीचे सादरीकरण केले.

प्रा.आर. आर. कुंभार यांचे विविध नियतकालिकेतील प्रकाशित झालेले संशोधन पेपर.

1. A correlational study of emotional intelligence and anxiety among college students. Research Journey, Special Issue, January 2021 ISSN. 2348-7143.
2. Personality differences among the patients of Psychophysiological illnesses & mental ailments. Cosmos, Multidisciplinary Research Journal, Volume VI, Issue II, ISSN 24561665 Feb. 2021.

मानसशास्त्र विभागप्रमुख

* * *

वनस्पतीशास्त्र विभाग

वार्षिक अहवाल २०२०-२०२१

दरवर्षीप्रमाणे सन २०२०-२०२१ मध्येही महाविद्यालयामध्ये १०० वनौषधी वनस्पती, फळझाडे तसेच विविध दुर्मिळ वनस्पतींच्या रोपांची लागवड महाविद्यालय परिसरात करण्यात आली.

दि. २७/०३/२०२१ रोजी डॉ. के. एम. साळवे यांनी Arts, Commerce and Science कॉलेज चांदवड यांनी आयोजित केलेल्या Intellectual Property Rights या विषयावर एक दिवसीय वेबिनार मध्ये सहभाग घेतला.

प्रा. आर. एल. देशमुख
वनस्पतीशास्त्र विभागप्रमुख

* * *

वाणिज्य विभाग

वार्षिक अहवाल २०२०-२०२१

हिंद सेवा मंडळाच्या पेमराज सारडा महाविद्यालयातील वाणिज्य विभागाची परंपरा अत्यंत उज्ज्वल आहे. कोरोनाच्या पार्श्वभूमीवर या शैक्षणिक वर्षात ऑनलाईन पद्धतीने अध्यापन करण्यात आले. पदवी (बी. कॉम) आणि पदव्युत्तर (एम. कॉम.) शिक्षण देणाऱ्या विभागात पदवीच्या २ अनुदानित व १ विनाअनुदानित तुकडी आहे, तर एम. कॉम वर्गाची १ अनुदानित तुकडी आहे. पदव्युत्तर शिक्षणासाठी अहमदनगर जिल्ह्यातील विद्यार्थ्यांची प्रथम पसंती आमच्या महाविद्यालयातील वाणिज्य विभागाला असते. २०२०-२१ या शैक्षणिक वर्षात वाणिज्य विभागात ७८७ विद्यार्थ्यांनी पदवीचे तर १०३ विद्यार्थ्यांनी पदव्युत्तर शिक्षण घेतले.

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ मधील वाणिज्य विभागाचे उल्लेखनीय योगदान खालीलप्रमाणे.

१. या वर्षी पदव्युत्तर (एम. कॉम.) विभागाचा निकाल ९५.३४ टक्के लागला
२. विद्यार्थ्यांची कला कौशल्ये विकसित करून त्यांना रोजगाराच्या संधी प्राप्त करून देण्याच्या हेतूने महाविद्यालयात टॅली अकॉर्टिंगचे ऑनलाईन प्रशिक्षण आयोजित करण्यात येते. यावर्षी ३२३ विद्यार्थ्यांना टॅलीचे प्रशिक्षण देण्यात आले.
३. बँकिंग व स्पर्धा परिक्षेच्या तयारीसाठी ऑनलाईन मार्गदर्शन कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते.
४. एम. कॉम वर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी Softskill Development in Direct Taxation, Human Rights Education आणि Cyber Security या शॉर्ट टर्म कोर्सेसचे आयोजन करण्यात आले होते.
५. आमच्या वाणिज्य विभागातील प्राध्यापक विद्यार्थ्यांना C.A./I.C.W./C.S./NET/SET/IBPS यांसारख्या प्रोफेशनल परिक्षांसाठी कायम मार्गदर्शन करीत असतात. त्यामुळे दरवर्षी चार-पाच विद्यार्थी सी. ए. सी. एस परिक्षा उत्तीर्ण होतात.
६. प्लेसमेंट सेल अंतर्गत विविध ठिकाणी विद्यार्थ्यांना कामाची संधी देवून प्रत्यक्ष कामाचा अनुभव मिळण्यासाठी प्रयत्न केला जातो.
७. केवळ नोकरी वर विसंबून न राहता विद्यार्थ्यांना उद्योजक व व्यावसायिक म्हणून घडविण्याच्या दृष्टीने वेळोवेळी तज्ञ व्यक्तीचे व्याख्यान, क्षेत्रभेटी व वैयक्तिक मार्गदर्शन करण्यात येते.
८. वाणिज्य विभागातील ७५ विद्यार्थी राष्ट्रीय सेवा योजनेत, ०९ विद्यार्थी एन.सी.सी मध्ये सहभागी झाले आहेत.
९. स्वच्छ भारत अभियान, मतदार जागृती अभियान यांसारख्या सामाजिक कार्यात विद्यार्थ्यांचा सक्रिय सहभाग असतो.
१०. नाटक, एकांकिका, नृत्य, वक्तृत्व, वाद विवाद आदी स्पर्धांमध्ये देखील वाणिज्य विभागातील विद्यार्थ्यांनी उल्लेखनीय यश संपादन केले आहे.

विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक, सामाजिक व सांस्कृतिक कार्यांतील सहभाग वाढवून त्यांच्या सर्वांगीण विकासाला चालना मिळून ते महाविद्यालयाचे नाव उज्ज्वल करीत आहेत.

वाणिज्य विभाग प्रमुख

* * *

Department of English

Annual Report 2020-2021

The year 2020-21 witnessed an unprecedented setback on every front, owing to Corona pandemic. Due to severe restrictions imposed by the government during the lockdown, online mode was adopted for teaching as well as evaluation. Despite this, the Department of English carried out certain activities in this academic year.

Use of ICT in Teaching, Learning & Sharing :

Use of Information Communication Technologies is a recent strategy adopted world-wide to cope up effectively with learners' difficulties. In tune with the changing times, teachers have started using computers and the internet as a teaching tool. As a part of this initiative, students from M A were motivated to make power-point presentations on prescribed topics. They used the resources available on the internet as well as in the departmental library and performed the task displaying commendable confidence.

To overcome the hurdle of the Corona pandemic, class-wise groups were formed on Google Classroom'. Assignments and study material was shared with the students via these digital platforms. It has proved to be a handy platform to disseminate information, circulate ideas, share comments and deliberate on current events. In addition, a number of e resources in the form of PDF versions of books have been made available to the students via the What's App groups.

Soft Skills & Personality Development Course

The Soft Skill Development Programme was initially launched at the Pune University level. Later on, the programme was extended at the college level. Personality development through systematic measures was the chief motive of this initiative. The programme was targeted at the students from humble origin and rural background.

It aimed at enabling the socially and economically backward or marginalized students to make their mark in this highly competitive world.

Taking inspiration from the University, the Department of English runs the Soft Skill Development Programme for its students as a part of Capacity Building and Skills Enhancement initiatives. It has evolved its own model to ensure better output and sustained success. The undergraduate as well as post-graduate students across all disciplines were asked to enrol themselves for this online course. Faculty members from various departments shared their experience and expertise with the participants as Resource Persons.

The following components were covered in the schedule of the programme:

* Goal Setting	* Leadership Skills	* Positive Attitude
* Self Confidence	* Communication Skills	* Group Discussion
* Presentations Skills	* Decision Making	* Self-Awareness
* Stress Management	* Conflict Resolution	* Public Speaking
* Interpersonal & Teamwork Skills		* Time Management

Academic and Other Attainments by the Faculty Members :

The motto of the department is quality sustenance and quality enhancement. Keeping pace with the drastic changes in the field of education, the faculty in the department is constantly engaged in research-oriented activities and skill-development courses. All the faculty members are recognized P.G. teachers and are engaged in research activities at various stages.

Sr. No	Name of the Faculty	Participation/ Presentation in Seminars/ Conferences			Publications (UGC Listed)
		State	National	International	
1	Dr. Swati Rokade				01
2	Dr. Madhuri Dixit				
3	Dr. Satyajit Patil	01
4	Ms. Mrinmayee Gune	02	04	01

The research contribution made by the faculty in 2020-21 is as follows:

Faculty Involvement in Social & Community Development Work:

Apart from academic activities, the faculty members are actively involved in social and community development work. Every faculty member extends financial help to the students studying in the department to meet their basic needs, such as paying fees, managing travelling expenses, etc.

Departmental meetings were called to deliberate on various student and faculty issues. Every year, SWOC analysis is done objectively to detect the progress of the department on different fronts. All faculty members are committed to contribute at their best for the qualitative and quantitative growth of the department under the competent leadership of Principal Dr Rajendra Shinde.

Dr Swati T. Rokade
Head, Department of English

* * *

Department of History

Annual Report 2020-2021

Introduction:

The social movement is an important collective movement. 'Social movements are working for the rights of the exploited and deprived people all over the world. In India, in the Pre-Independence and Post- Independence period, a social movement was formed on various issues. Many movements in India, especially after independence, seem to have taken root during the colonial period. These social movements need to be deliberate, written, rewritten and meditate them in terms of perspective, leadership, ideology, methods of struggle and contribution. Historical study enhances our understanding of the present tense. With this purpose in mind Department of History and IQAC in association with Pemraj Sarda College, Ahmednagar and Radhabai Kale Mahila Mahavidyalaya, Ahmednagar have jointly organized a One-day interdisciplinary online conference on On the occasion of this conference,

2. Objectives:

Understand the nature, leadership, ideology of pre-independence and post-independence social movements. Introducing these social movements to students and informing researchers and teachers about new dimensions of research. Overall, India is a land of diverse castes, tribes, religions and cultures, the past, present and future of this country has been, is and can be understood through the above conference.

3. Target Group: Research Scholar, Teachers and Students.

4. Nature: Lecture, presentation, discussion, etc.

'In pre-independence and post-independence India, the social movement has played an important role in giving rights to all the oppressed groups, including the exploited, the deprived, and the Dalits. Even today, social movements are essential for securing the rights of the underprivileged sections of the society," said Comrade Bhalchandra Kongo. He presented his views as a keynote speaker at the National Online conference which was jointly organized by the Department of History and the IQAC Department of Pemraj Sarda College and Radhabai Kale Mahila Mahavidyalaya, Ahmednagar, on the occasion of the 75th Anniversary of Indian Independence. In this Conference Dr. Shraddha Kumbhojkar, Head, Department of History, Savitribai Phule Pune University, Dr. Avanish Patil, Head, Department of History, Shivaji University, Kolhapur, Dr. Kisan Ambade, Head, New Arts College, and Dr. Nalini Waghmare, Head, Department of History, Tilak Maharashtra University gave a lecture to the researchers and students. More than 100 researchers, professors, students, historians attended this online event. The conference was held under the patronage and guidance of Hind Seva Mandal President Ajitji Bora, Secretary Sanjay Joshi, Senior College Regulatory Committee Chairman Prof. Shirish Modak, Chairman of Junior College Committee Anant Fadnis, Senior Mentor Brijlal Sarda, Principal, Pemraj Sarda College Dr. Rajendra Shinde, and Dr. Madhav Sarode, Principal, Radhabai Kale Women's College, Ahmednagar.

Dr. Surekha Gangurde,
Coordinator of Conference and
Head, Department of History,

Competitive Exams and Career Counselling Cell

Online Webinar on 'How do you prepare for competitive exams while studying for a degree?'
by Prof Sharad Patil, (Career Counselor, The Unique Academy, Pune, Maharashtra)

Annual Report 2020-2021

1. Introduction:

Graduation is an important time in the life of every student. It is during this period that the path of career is also decided. In order to know how your college students can make a career through competitive exams, as well as what skills should be acquired while studying in college. So, Career Counseling Cell, Pemraj Sarda College and The Unique Academy, Pune has been Jointly Organizing Online Webinar on 'How do you prepare for competitive exams while studying for a degree?', Prof Sharad Patil, (Career Counselor, The Unique Academy, Pune, Maharashtra) will be the Chief speaker of the program.

2. Objectives:

- * To Create awareness about Career.
- * To give information about competitive exams.
- * To Orient to Students about Career Options

3. Target Group: Students

4. Nature:

'Pemraj Sarda College's Competitive Examination and Career Counseling Center and The Unique Academy, Pune has arranged a session on June 20, 2021. In this session, Prof. Sharad Patil delivers a lecture on 'How to prepare for competitive exams while studying for a degree?'. Prof. Patil explained the importance of competitive examinations to the students. He also advised starting preparing for competitive examinations while pursuing degree. Graduation should be done honestly and some good habits should be inculcated along with it. For example, read one English and one Marathi paper every day. Must read Frontline, Yojana, Chronicle, etc. magazines. Get in the habit of extra reading. Participate in Eloquence, Storytelling, Debate Competition, Essay Competition, NCC, NSS. This will develop your study habits and will provide you with the necessary foundation for competitive examinations. After this, he informed students about UPSC exams. Dr. Krishna Patil Introduced the guest and hosted the program. Principal Dr. Rajendra Shinde gave his best wishes to the program. Prof. Ankush Aware, Prof. Shailesh Deshmukh, Prof. Rahul Near about 329 students from the state have participated in the activity. Pandit, Prof. Navnath Bhonde, Prof. Pramod Tambe, Prof. Atul Kulkarni worked hard to make the event a success.

Dr. Krishna Patil,
Coordinator,
Competitive Exams and Career
Counselling Cell,

* * *

Department of Commerce

Annual Report 2020-2021

Report on Career Counseling

A Career counseling webinar was held by commerce department on 5th June 2020. It is conducted on Zoom meeting because of covid restriction.

It was followed by a counseling session in which the students got various opportunities to engage themselves and enrich their level of knowledge by live interaction with professor. The program commenced at 12:00 pm. A large number of students participated in the event that reflected their passion and interest.

Professor talked with the students about the upcoming difficulties that lie ahead after they get graduated. Then she beautifully presented various career options in form of colorful graphs, pie charts as well as flowcharts to make it easier for the students to interpret and analyses all the options and then choose the most suitable career decision for them. Other dignitaries took up the discussion and gave ideas and insights about the practical life that one will face in the corporate world.

Some emphasized the importance of internships and interenticeships among the students. An open questioning session was eld in the end to resolve all the queries in the minds of students.

Head of Department

* * *

Report on COVID Protocol

Pemraj Sarda College conducted webinar on COVID Protocol for college students. This is held on 06th Aug 2020 at 11.00 am. Webinar is conducted on Zoom meeting. A large number of students participated in the event

Seminar is started with introduction to corona viruses. Then professor Atul kulkarni start tells them about symptoms of COVIC-19. After this he moves on guidelines to prevent the spread of virus. Students know these things to they are responding and asking some queries in between the session. At the end professor give them advice to do some extra computer courses which will help them in future.

Head of Department

* * *

Department of Chemistry

Annual Report 2020-2021

Chemistry department is always trying to convert potential of students into kinetics in this competitive world

The important academic activities & programmes were conducted by department of chemistry during 2020-2021

1) Online Seminars & Group Discussion :- To develop the communication skill and personality seminars & group discussions were arranged in month of August, September & January and February; under the supervision of Dr. R..S. Waghmare Prof. M.S. Deshpande, Prof.S.S. Deshmukh, Prof.P.C. Chavan & Prof R.P.Pansare.

2) Students Achievements :-This year T.Y.B.Sc. Result is 95%. 20 Students got first class with distinction Majority students doing post graduation in various colleges.

Dr. R. S. Waghmare
Head of Department

* * *

Department of Computer Science

Annual Report 2020-2021

The objective test in Computer Science which is based on basic knowledge in Computer & Electronics was conducted for F. Y. & S.Y.& T.Y.B.Sc.(Comp. Sci) students every year. This year also, students participated in large number & scored well in the SPEED exam. This exam is conducted Online by Dept. Of Computer, SPPU & sponsored by SPPU.

- * The result of S.Y.B.Sc. & T.Y.B.Sc.(Comp. Sci) is 90%.
- * Mr.Sarvesh Biyani stood 1st in college with 85.00% at T.Y.B.Sc. (Comp. Sci).
- * Computer Science organized General Science Quiz on the occasion of National Science Day on 28th Feb.2021.
- * Prof.R.K.Patni had participated in National Webinar entitled "Teacher's E=kit: A four Quadrant Approach for Development of OER's for Higher Education" on 9th September, 2021 Organised by PMMMNMTT
- * Prof.Suvarna Dharmadhikari and Prof.Pratibha Jagatp participated in a One Day Workshop on Syllabus Restructuring of T.Y.B.Sc. (Computer Science) CBCS Pattern 2019 at D.Y Patil College, Pimpri.

Prof. R.K.Patni
Head of Department

* * *

Department of Mathematics

Annual Report 2020-2021

During the year 2020-21, the complete year was conducted online due to pandemic.

Dr S D Kulkarni and prof Humera Shaikh participated in various FDPs and STTPs in online mode.

Dr S D Kulkarni participated in One Week Online Faculty Development Programme on APPLICATIONS OF GEOGEBRA' from 28th April to 4th May 2020 organized by Hansraj Jivandas College of Education, Khar in association with Spoken Tutorials, IIT Bombay's Pandit Madan Mohan Malaviya National Mission on Teachers and Teaching (PMMMNTT), MHRD, Government of India.

Dr S D Kulkarni successfully completed national webinar entitled "Assessment and accreditation: a revised accreditation framework for affiliated colleges" conducted by IQAC cluster of India from 14th April to 17th April 2020 of sixteen hours duration.

Dr S D Kulkarni participated in The International Classroom Workshop on "SPSS - Introductory Module" (IC-SPSS-2020) organized by Research Foundation of India from 07th to 19th May 2020.

Dr S D Kulkarni successfully completed the Online Short Term Training Program on "MATLAB based Teaching - Learning in Mathematics, Science and Engineering" organized by the Department of Electronics Engineering, Ramrao Adik Institute of Technology, Nerul, Navi Mumbai in collaboration with DesignTech Systems Pvt. Ltd., Mumbai during 18th to 22nd May 2020. Dr S D Kulkarni has successfully completed the one week online faculty development programme on LATEX with grade "A" organised by Departments of Mathematics, Vinayakrao Patil Mahavidyalaya, Vijapur, Dist. Aurangabad (MH), India during 15-21 June 2020.

Dr S D Kulkarni published the research paper entitled A STUDY OF FUZZY SET THEORY, ROUGH SET THEORY AND ITS APPLICATION in Volume 8, Issue 9, 2020 of AEGAEUM JOURNAL.

Dr S D Kulkarni published the research paper entitled Studies on Graphical Representation of Standard Membership Function using MATLAB in Volume 9, Issue 9, 2020 of INFOKARA

The lectures were conducted using Zoom and Google platforms.

Dr. Suprabha D Kulkarni
Head of Department

* * *

Department of Electronic Science

Annual Report 2020-2021

- * The result of S.Y.B.Sc. & T.Y.B.Sc. (Electronics) is 90%.
- * Miss. Sasane Prajakta Ranjit stood 1st in college with 82.36% at T.Y.B.Sc. (Electronics).
- * The objective test in Electronic Science which is based on basic knowledge in Electronics was conducted for F. Y. & S.Y. & T.Y.B.Sc. (Electronics) students every year. This year also, students participated in large number & scored well in the SPEED exam. This exam is conducted Online by Dept. Of Electronics, SPPU & sponsored by SPPU.
- * Prof.R.K.Patni had participated in National Webinar entitled "Teacher's E=kit: A four Quadrant Approach for Development of OER's for Higher Education" on 9th September, 2021 Organised by PMMMNMTT
- * Miss. Dahrmadhikari Aparna Anil had participated in "Tame The Python" conducted from 25th Oct 2021 to 19th Nov 2021 by 360DigiTMG, India.
- * Miss. Dahrmadhikari Aparna Anil had participated in online FDP on "Making Online and Blended Learning Effective in light of NEP 2020" (September 3-9, 2021) organised by SNDTWU PMMMNMTT.
- * Miss. Dharmadhikari Aparna Anil had participated in Two Days Faculty Development Program on "Recent Advances in Material Sciences" on 12 & 13th August, 2021 Organised by Aurora's Degree and PG College.
- * Miss. Dharmadhikari Aparna Anil had participated in 7-day FDP on Data Analytics in "Basic and Applied Sciences" organized by Adamas University 14th to 20th June, 2021

* * *

Department of BBA - CA

Annual Report 2020-2021

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२०२१ वर्षात T.Y.BB (CA) चा निकाल उत्तम लागला. १००% विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले, यात निखिल रामरख्यानी हा विद्यार्थी प्रथम आला. तसेच S.Y.BB (CA) चा निकाल उत्कृष्ट लागला व प्रिती सिंग ही विद्यार्थिनी प्रथम आली.

विद्यार्थ्यांना सर्व शिक्षक व विभागप्रमुख प्रा. आर. के. पाटणी उत्तम प्रकारचे मार्गदर्शन करित आहेत. यामध्ये Soft Skill Development, Placement साठी योग्य मार्गदर्शन करित आहेत.

तसेच या शैक्षणिक वर्षात विभागातील प्रा. तेजा पाठक, प्रा.समिना शेख आणि प्रा.प्रियांका मेटकर यांनी विविध ऑनलाईन FDP आणि कार्यशाळा मध्ये सहभागी झाले

Prof.R.K.Patni
Head of Department

* * *

Department of Zoology

Annual Report 2020-2021

The department of **Zoology** has been organized regularly Hands on Workshops and skill based Courses. This program is aimed to provide practical training in basic understanding and concepts of tools and techniques used regularly in biology. This training program provided understanding of specific topics and extended forum for small groups of students to exchange ideas on a specific topic of common interest. It covered the fundamental principles and techniques used in the area of Life Science. The Student-participants in these courses were given experience of diverse techniques.

Our college Principle, Vice Principle was morally and economically supported us time to time, and department teaching staff was also co-operative and also take part in all activities of the department.

The department is blessed with research oriented and dedicated faculty members.

Zoology Department

* * *

Department of Microbiology

Annual Report 2020-2021

The Department of Microbiology has been organizing regularly Hands on workshops and skill based Courses. These programs are aimed to provide practical training in basic understanding and concepts of tools and techniques used regularly in Microbiology. These training programs provide understanding of specific topics and extended forum for small groups of students to exchange ideas on a specific topic of common interest. It covered the fundamental principles and techniques used in the area of Life Sciences. The Student-participants in these courses were given experience of diverse techniques.

Department regularly organizes study tours, visits to Research Center, Industries and field visits for enrichment of practical knowledge to the students. Department also organizes various activities such as Lecture Series, Seminars, Photographic and model competition, Poster presentations to inculcate scientific skill among the students. At that time our Principle, Vice Principle and Departmental Teaching Staff also guide students, motivate them to give their best performance.

Microbiology Department

* * *

सांस्कृतिक मंडळ व सांस्कृतिक उपक्रम आयोजन समिती

वार्षिक अहवाल - २०२०-२०२१

महाविद्यालयात विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण प्रगतीसाठी विविध शैक्षणिक, शैक्षणिक व सांस्कृतिक उपक्रमांचे सातत्याने आयोजन करण्यात येते. विद्यार्थी या उपक्रमात हिरीरीने भाग घेतात. महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना मदत करण्यास कोणतेही कमी करत नाही. या उपक्रमांतर्गत विविध कला गुणाना वाव देण्याचा प्रयत्न केला जातो. महाविद्यालयात अशा कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते. तसेच आंतरमहाविद्यालयीन विद्यापीठ व राज्य स्तरावरील वेगवेगळ्या स्पर्धेत भाग घेण्यास प्रोत्साहन दिले जाते. किंबहुना अशा स्पर्धेत भाग घेण्यासाठी प्राध्यापक, प्रशासन व मंडळाचे पदाधिकारी यासाठी मदत करतात. अशा या मदतीमुळेच महाविद्यालयाने आत्तापर्यंत अनेक स्पर्धा जिंकलेल्या आहेत. नाट्य व एकांकिका या कलेमध्ये महाविद्यालयाने अनेक नामांकित पुरस्कार पटकावलेले आहेत.

२०२० -२१ या वर्षात महाविद्यालयाचा संघ महाराष्ट्रात प्रसिद्ध असलेल्या “**पुरुषोत्तम करंडक**” या स्पर्धेत सहभाग घेतला होता. त्यातील प्राथमिक फेरीमध्ये आपल्या महाविद्यालयाच्या ‘**आजन**’ या एकांकिकासाठी **निरंजन केसकर** या विद्यार्थ्याला अभिनयाचे उत्तेजनार्थ पारितोषिक मिळाले होते.

“**शाहू मोडक एकांकिका स्पर्धा**” या स्पर्धेमध्ये आपल्या महाविद्यालयाला सांघिक तृतीय पारितोषिक मिळाले. या स्पर्धेत **अविष्कार ठाकूर** व **शर्वरी अवचट** या विद्यार्थ्यांना अभिनयाचे उत्तेजनार्थ पारितोषिक मिळाले.

“**अहमदनगर जिल्हा रुग्णालय पथनाट्य**” स्पर्धा अयोजित करण्यात आली होती. ही स्पर्धा जिल्हास्तरीय व आंतर महाविद्यालयीन स्वरूपाची होती. या स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयाने **सांघिक प्रथम** पटकावला होता.

पुण्यातील **MIT कॉलेज** मध्ये घेतल्या जाणाऱ्या **फेस्टिवल** मध्ये आपल्या महाविद्यालयाची निवड झाली होती.

अहमदनगर महाकरंडक स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयाच्या ‘**तीस वर्षापूर्वी**’ या एकांकिकेची अंतिम फेरीत निवड झाली होती. या स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयातील एकूण १३ विद्यार्थी सहभागी झाले होते.

स्पर्धेसाठी आपले महाविद्यालय आर्थिक मदत करते. २०२०-२१ या शैक्षणिक वर्षात महाविद्यालयाने **रु. ४४०००/-** खर्च केलेले आहेत.

आपल्या महाविद्यालयातील अनेक विद्यार्थी विविध स्पर्धेत भाग घेतात. वादविवाद, निबंधलेखन, गायन अशा स्पर्धेत भाग घेतात. आमच्या महाविद्यालयात नामांकीत ‘**शारदा**’ तर वरिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांसाठी ‘**ज्ञानेश्वर**’ ही स्पर्धा आयोजित केली जाते. ही स्पर्धा महाराष्ट्रात नावाजलेली आहे. ही स्पर्धा जिंकणे हे विद्यार्थ्यांचे स्वप्न असते. अशा गाजलेल्या स्पर्धेचे यशस्वीपणे अनेक दशके ही स्पर्धा महाविद्यालय आयोजित करते.

२०२० - २१ या शैक्षणिक वर्षात आमच्या महाविद्यालयातील अनेक विद्यार्थी वादविवाद व स्पर्धेत भाग घेतलेले आहेत. या स्पर्धा अंतरमहाविद्यालयीन, विद्यापीठ व राज्यस्तरीय स्वरूपाचे होते. या स्पर्धेत आमच्या महाविद्यालयातील **रुची यादव** व **समृद्धी घांगरे** या मुलींच्या संघाने अनेक स्पर्धेत भाग घेतलेला आहे. **सचिन पाखरे** व **सचिन माळी** या मुलांच्या संघाने अनेक स्पर्धा गाजवलेल्या आहेत.

समन्वयक
सांस्कृतिक मंडळ

शेठ माधवलाल धूत ज्ञान स्रोत केंद्र

वार्षिक अहवाल - २०२०-२०२१

पेमराज सारडा महाविद्यालय हे सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील एक नावलौकिक प्राप्त महाविद्यालय आहे. या महाविद्यालयाचे ग्रंथालय संपूर्ण संगणीकृत आहे. विद्यार्थ्यांची जडणघडण, व्यक्तिमत्व विकास, ज्ञानसंपादन, संवर्धन यासाठी वर्षभर ग्रंथालयात विविध उपक्रम घेतली जातात. ग्रंथालय चळवळ वृद्धिंगत करण्यासाठी ग्रंथालया तर्फे ग्रंथ प्रदर्शन, ग्रंथ आपल्या दारी, ग्रंथ दिंडी, उत्कृष्ट वाचक पुरस्कार या सारखे उपक्रम साजरे केले आहेत. सध्याच्या सोशल मिडीयाच्या काळात वाचन साहित्याचे स्वरूप बदलत चालले आहे. अनेक पुस्तके पी.डी.एफ च्या स्वरूपात ग्रंथालयात एका क्लिक वर वाचकांना उपलब्ध करून दिली जातात. दिनांक २५.१.२०२१ अखेर ग्रंथालयाची एकूण ग्रंथसंपदा ६५५६६ एवढी आहे. ग्रंथालयाची वेळ सकाळी ०९.०० ते संध्याकाळी ०५.०० पर्यंत चालू असते.

सन २०२०-२०२१ शैक्षणिक वर्षात खालीलप्रमाणे ग्रंथ व इतर साहित्य खरेदी केले आहे.

अ.नं.	तपशील	एकूण संख्या	रक्कम
१	कनिष्ठ महाविद्यालय क्रमिक पुस्तके	१२४०	१,५३,८१५.००
२	वरिष्ठ महाविद्यालय क्रमिक पुस्तके	२१३९७	२,१४,४२०.००
३	संदर्भ पुस्तके	७०	३६,५६९.००
४	सी.डी.	०५	००.००
५	इ-जर्नल्स इ बुक्स (INFLIBNET)	६०००+ ३१,३५,०००	५९००.००
६	इ-जर्नल्स इ-बुक्स (DELNET)	४०,००० २,५०,००,०००	१३,५७०.००

कनिष्ठ महाविद्यालय वाचक संख्या :

अ.क्र.	कनिष्ठ महाविद्यालय	वाचक संख्या
१	इ ११ वी आर्टस्	१५८
२	इ.१२ वी आर्टस्	१४५
३	इ ११ वी कॉमर्स	१५९
४	इ १२ वी कॉमर्स	१९७
५	इ ११ वी शास्त्र	२२०
६	इ.१२ वी शास्त्र	२१३
	एकूण	१,०९२

वरिष्ठ महाविद्यालयवाचक संख्या :

अ.क्र.	वरिष्ठ महाविद्यालय	वाचक संख्या	अ.क्र.	वरिष्ठ महाविद्यालय	वाचक संख्या
१	एफ.वाय.बी.ए	२५२	११	एस. वाय. बी.सी.एस	४३
२	एस. वाय. बी.ए	१८३	१२	टी.वाय.बी.सी.एस	६४
३	टी.वाय.बी.ए	१०९	१३	एफ.वाय.बी.बी.सी.ए.	४२
४	एफ वाय बी.कॉम.	३५३	१४	एस. वाय. बी.बी.सी.ए.	२९
५	एस. वाय. बी.कॉम.	२५६	१५	टी.वाय.बी.बी.सी.ए.	२३
६	टी.वाय. बी.कॉम.	२०५	१६	एम.ए. मराठी भाग १	३२
७	एफ.वाय. बी.एस्सी	११७	१७	एम.ए. मराठी भाग २	२०
८	एस. वाय. बी.एस्सी	१०८	१८	एम.ए.राज्यशास्त्र भाग १	२०
९	टी. वाय. बी.एस्सी	११२	१९	एम.ए. राज्यशास्त्र भाग २	१९
१०	एफ.वाय.बी.सी.एस.	४७			
					एकूण- २,०३४

- * **ग्रंथालय उद्बोधन वर्ग :** कोवीड-१९ च्या प्रादुर्भावामुळे महाविद्यालयात महाराष्ट्र शासनाच्या नियमावलीप्रमाणे नव्याने प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी ग्रंथालयाची ओळख आणि वापर यासाठी जपश्रळपश ग्रंथालय उद्बोधन वर्गाचे आयोजन करण्यात आले होते.
- * **बुक बँक योजना :** वरिष्ठ महाविद्यालयातील २७ विद्यार्थ्यांना पुस्तक पेढी योजनेतून वर्षभर अभ्यासासाठी पुस्तकांचे संच दिले होते.
- * **संगणीकृत ग्रंथालय :** महाविद्यालयाचे ग्रंथालय संपूर्ण संगणीकृत झालेले आहे.
- * **ग्रंथालय सेवा :** ग्रंथालया तर्फे वाचकांना पुढील सेवा दिल्या जातात. पुस्तक देवघेव, संदर्भ सेवा, ग्रंथप्रदर्शन, विद्यार्थी करियर मार्गदर्शन, वृत्तपत्र कात्रण, झेरॉक्स, उत्कृष्ट वाचक पुरस्कार, पुस्तक परीक्षण स्पर्धा, मोबाईल एस.एम.एस., विद्यार्थ्यांसाठी अभ्यासिका इ.
- * **अवांतर वाचन पुस्तके :** विद्यार्थ्यांनी अवश्य वाचावीत अशी लक्षवेधी २५२ कथा, कादंबरी अनुवादीत साहित्य, नामांकित लेखकांची आणि प्रकाशकांची पुस्तके विद्यार्थ्यांना वाचनासाठी उपलब्ध करून दिली आहेत.
- * **माजी विद्यार्थी संघ :** महाविद्यालयातील माजी विद्यार्थी यांना आवश्यक असणारे वाचन साहित्य १५ ते २५ दिवसाच्या कालावधीसाठी ग्रंथालय देवघेव विभागातून दिली जातात.
- * **उपक्रम :** ज्ञानस्रोत केंद्र विभागात केरळ ग्रंथालय चळवळीचे जनक पी. एन.पनिकर यांच्या स्मृतिदिना निमित्त मा.सहसंचालक उच्च शिक्षण महाराष्ट्र शासन यांच्या दिनांक ०९.०६.२०२१ रोजीच्या परिपत्रकाप्रमाणे शनिवार दि. १९ जून २०२१ रोजी वाचन दिन साजरा करण्यात आला. वाचन दिना निमित्त ज्ञानस्रोत केंद्र विभागाकडून जपश्रळपश पुस्तक परीक्षण स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. या स्पर्धेतील प्रथम तीन विद्यार्थ्यांस महाविद्यालयाच्या वतीने मा. प्राचार्य यांच्या हस्ते प्रशस्तीपत्रक व पुस्तक भेट देऊन सन्मानित केले आहे.

माहिती आणि तंत्रज्ञानाच्या काळात ग्रंथालयातील तंत्रज्ञानाचे महत्व ओळखून वेगवेगळ्या टेक्नोलॉजीकल टूल्सचा वापर करून वाचकांना चांगल्या प्रकारे ग्रंथालय सेवा आम्ही देत आहोत. या ग्रंथालयाच्या सहाय्याने बहुसंख्य विद्यार्थ्यांनी विद्यास्नातक, विद्यानिष्णात, विद्यावाचस्पती या पदव्या संपादन करून अनेक क्षेत्रात आपल्या कार्याचा ठसा उमटवला आहे.

हिंद सेवा मंडळाचे अध्यक्ष, सचिव, सन्माननीय पदाधिकारी, प्राचार्य, उपप्राचार्य, प्रबंधक आणि ग्रंथालय समिती सदस्यांनी ग्रंथालय विकासासाठी बहुमोल मार्गदर्शन केले या सर्वांचे शतशः आभार.....

ग्रंथालय सेवकवृंद

१) प्रा. डॉ. आर. एम. मारवाडे	२) श्री.बी.बी. दरंदले	३) श्री.सी.एस. सूर्यवंशी
४) श्री.एस.टी.पुदाले	५) श्री.एस.जी.कुकडे	६) श्री.पी.एन.दळवी
७) श्री.टी. के. आव्हाड		

डॉ. आर. एम. मारवाडे
ग्रंथपाल

* * *

राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग

वार्षिक अहवाल - २०२०-२०२१

पेमराज सारडा महाविद्यालय व राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग, अहमदनगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने २०२०-२०२१ या शैक्षणिक वर्षात खालील विशेष कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते.

१. दि. ०१ एप्रिल २०२० रोजी 'पोषण पंधरवाडा' निमित्त विशेष कार्यक्रमाचे आयोजन केले.
२. दि. ३१ ऑक्टोबर २०२० रोजी 'राष्ट्रीय एकता दिवस' साजरा करण्यात आला.
३. दि. २६ नोव्हेंबर २०२० रोजी 'संविधान दिन' साजरा करण्यात आला.
४. दि. १८ जानेवारी २०२१ रोजी 'युवा साप्ताह' साजरा करण्यात आला.
५. दि. २३ जानेवारी २०२१ रोजी 'पराक्रम दिवस' साजरा करण्यात आला.
६. दि. २५ जानेवारी २०२१ रोजी 'जागतिक मतदार दिन' निमित्ताने विशेष कार्यक्रमाचे आयोजन केले.
७. दि. १६ फेब्रुवारी २०२१ रोजी 'शिवजयंती' निमित्त कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.

वरील कार्यक्रमासाठी महाविद्यालयाचे मा. प्र. प्राचार्य डॉ. राजेंद्र शिंदे व उपप्राचार्य प्रा. मिलिंद देशपांडे यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले.

या सर्व कार्यक्रमासाठी राष्ट्रीय सेवा योजना स्वयंसेवक, महाविद्यालयातील प्राध्यापक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी सहभाग नोंदवला.

वरील सर्व कार्यक्रम यशस्वी पार पाडण्यासाठी राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी डॉ. स्वाती रोकडे, प्रा.डॉ. राजेंद्र कुंभार व डॉ. किरणकुमार साळवे यांनी विशेष परिश्रम घेतले.

कार्यक्रम अधिकारी
राष्ट्रीय सेवा योजना

* * *

क्रीडा अहवाल

वार्षिक अहवाल - २०२०-२०२१

शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ चा क्रीडा अहवाल सादर करताना अत्यंत आनंद वाटत आहे. कोरोना महामारी असताना सुद्धा, आंतर शालेय व आंतर विद्यापीठ स्पर्धा बंद असताना सुद्धा महाविद्यालयातून याही वर्षी विविध खेळाच्या संघटनेमधून तेरा खेळाडूंची राष्ट्रीय स्तरावर निवड झाली. तेरा खेळाडूंमधून सहा खेळाडू हे वरिष्ठ महाविद्यालयाचे होते तर सात खेळाडू हे कनिष्ठ महाविद्यालयाचे होते.

वरिष्ठ विभाग :

सायकलिंग: प्रणिता सोमान व संकल्प थोरात हे महाराष्ट्र सायकलिंग संघटनेच्या वतीने त्यांनी महाराष्ट्र संघाचे प्रतिनिधित्व केले. त्यामधून प्रणिता सोमण हिने दैदीप्यमान कामगिरी करून भारतीय संघात प्रवेश मिळविला.

चेस : आपल्या महाविद्यालयातील आंतरराष्ट्रीय खेळाडू सुयोग वाघ याने याही वर्षी महाराष्ट्र संघाचे प्रतिनिधित्व केले.

शूटिंग: शूटिंग संघटनेतर्फे तेजस्विनी कदम, आदिती भिसे व भारती आचार्य या तिघींची महाराष्ट्र महिला संघात त्यांची निवड झाली व त्यांनी महाराष्ट्राचे प्रतिनिधित्व केले.

कनिष्ठ विभाग :

सायकलिंग : मंगेश ताकमोगे, पारस नाथू, सिद्धांत पीडियार, वरद सुर्वे या चौघांची महाराष्ट्र सायकलिंग संघटनेमधून त्यांची राष्ट्रीय स्तरावर निवड झाली.

शूटिंग : केदार साठे, राजश्री फडतरे, देवेश चतुर या तिघांची महाराष्ट्र शूटिंग संघटनेमधून राष्ट्रीय स्तरावर निवड झाली

* * *

एन.सी.सी. विभाग

वार्षिक अहवाल - २०२०-२०२१

कोरोना साथीच्या प्रादुर्भावामुळे यावर्षी प्रत्यक्ष महाविद्यालय सुरू नव्हते. त्यामुळे यावर्षी प्रत्यक्षात कोणतेही कार्यक्रम झाले नाहीत. महाविद्यालयात पाच दिवशीय सराव शिबिर घेण्यात आले. त्यामध्ये ४३ छात्रांनी सहभाग घेतला.

१ फेब्रुवारी २०२१ रोजी एनसीसी विभागातर्फे रक्तदान शिबिर आयोजित करण्यात आले होते. या शिबिरात ३९ छात्रांनी रक्तदान केले. या वर्षी २१ छात्रांनी सी प्रमाणपत्र परीक्षा दिली तर २५ छात्रांनी 'बी प्रमाणपत्र' परीक्षा दिली.

* * *

महाराष्ट्रातील राजकीय परंपरा

महाराष्ट्रातील एकूण २७२ जाती मंडल आयोगाने इतर मागास वर्ग जातींच्या यादीत समाविष्ट केल्या आहेत. महाराष्ट्र सरकारने मात्र या इतर मागास जातींची अधिक तपशीलवार वर्गवारी केली आहे. महाराष्ट्र सरकारने इतर मागास, भटके आणि विमुक्त यांची वर्गवारी स्वतंत्रपणे केलेली आहे.

१) विमुक्त व तत्सम जाती	२) भटक्या जमाती (बंजारा)
२) भटक्या जमाती (धनगर व तत्सम)	४) विशेष मागास प्रवर्ग (गोवारी, माणा)
५) इतर मागास वर्ग (कुणबी, माळी)	६) भटक्या जाती (बंजारी, तत्सम)

महाराष्ट्राचे हे वर्गीकरण प्रशासकीय आणि राजकीय सोयीचे आहे. यातून महाराष्ट्रातील समाजाच्या जातीय जडणघडणीचे चित्र स्पष्ट होत नाही, हे ओबीसी राजकारणाची महत्त्वाची समस्या व मर्यादा आहे.

समस्या : महाराष्ट्रात ओबीसी राजकारणाचे दोन मुद्दे महत्त्वाचे आहेत.

- १) ओबीसी ही वर्गवारी अनिश्चित स्वरूपाची आहे. कारण इतर मागास गट कोणाला म्हणावे हा मुद्दा भारताप्रमाणे महाराष्ट्रातही गुंतागुंतीचा आहे. या कारणामुळे ओबीसी राजकारण घडण्यात अडचणी येतात.
- २) महाराष्ट्राच्या राजकारणात इतर मागासवर्ग याचे राजकारण स्वतंत्रपणे घडले नाही. ओबीसीचे राजकारण वेगवेगळ्या पद्धतीने वेगवेगळ्या पक्षांमध्ये घडले. ओबीसी राजकारणाची समस्या म्हणून हे दोन महत्त्वाचे व कळीचे मुद्दे आहेत.

महाराष्ट्रातील इतर मागास जातींपैकी माळी, धनगर आणि बंजारी या तीन मुख्यतः शेतीशी संबंधित आहे. इतर जाती बलुतेदार आणि कारागीर जाती आहेत.

प्रेरणा गणेश टाक
एस.वाय.बी.ए.

* * *

Competitive Exam Guidance Centre

Online Webinar on Competitive Exam Guidance by Unacademy

Competitive Exam Guidance Center of Pemraj Sarada College has arranged a one day online Webinar on 'How to Prepare for Competitive Exams' for competitive exam aspirants. The webinar was arranged with Unacademy, which is an Indian multinational educational platform, located in Bengaluru, Karnataka, India. The event was held on December 24, 2020. In this webinar, Sourabh Sonawane and Swapnil Rathod of Unacademy guided the students. They informed about the various exams the students and explained various techniques of study. 145 students participated in this program.

Lecture 1st by Mr Sourabh Sonawane, No. of Participants - 121

* * *

World Politics : New Developments

Internal factors :

(1) **Geography** : It is considered to be the most stable determinant which influences foreign policy of a nation. It includes the location, size, topography, state boundaries, climate, hydrography, popular natural resources, etc. of a nation.

Geostrategic location of the state i.e. position of a state in relation to other land bodies, and to other states is more important than the size of the state during foreign policy formulation.

(2) **History and Culture** : Political tradition of a nation is rooted in its history and culture. The basic foreign policy objectives are guided considerably by the historical and cultural traditions of the state. For example, many developing countries including India have strongly taken stance for anti-imperialism, anti-colonialism and anti-racism due to their bitter past experiences.

(3) **National Capacity** : It includes military strength, economic development and technological progress of the nation. Developing countries due to their dependence on the developed countries for capital, technology and military research and development lose the power to formulate an independent foreign policy.

(4) **Public Opinion** : In a democratic state specially, the government cannot dare to ignore the importance of public opinion in domestic and foreign policies.

Due to the great achievements like information technology

(5) **Ideology** : Ideology means a set of beliefs or interrelated ideas of a group of people about power distribution in the society, history, proper functioning of government, economies, particular way of life. To achieve national interest and justification of policies, many times ideological principles are used by states or groups of states.

(6) **Social and Political Structures** : Influenced by the nature of political system and the ruling elite. For example, foreign policy of a democratic state would be different from the foreign policy of an authoritarian state. A peaceful strong society provides for strong foreign policy.

(7) **National Interest** : It is of supreme importance while formulating foreign policy.

External Factors : International laws, treaties, agreements, pact, international and regional organisations considerably influence and also constraint the making of foreign policies of states

(a) **World Organisations** like UNO and other international institutions aim at maintaining world peace and order and International Law. UNO's activities and its agencies, IMF, World Bank and also regional organisations like SAARC, ASEAN, APEC, etc. also have profound influence on the foreign policy formulation of states.

(b) **World Public Opinion** : No nation can dare to go against the world public opinion or challenge it. World public opinion has profound impact on various issues such as human rights, environment, war, peace, etc. and this is mainly due to increased consciousness among people.

(c) Foreign Policies of other States :

It should be kept in mind by the policy makers while formulating foreign policy that the foreign policy objectives should not create hostility with other states.

It can be concluded that a foreign policy is a product of a complex interplay of various factors. All the factors are interrelated and interdependent which influence the making and implementation of foreign policy.

Sanyogita Suhas Shinde
S.Y.B.A.

* * *

World Politics : New Developments

Contribution of Marx and Weber to Political Sociology

Contribution of Marx and Weber to Political Sociology :

Political Sociology is a branch that is primarily concerned with relationship between the state and people. It explores how various social forces work together to change political policies.

Marxian Class Approach To Political Sociology

The Marxian approach is based on writing of Karl Marx and Engels. It Explains developed and productively used for first time by Lenin, Who was followed by Stalin and Mao Tse Tung. Marxian approach is also known as class approach because it seeks to study politics & society in terms of relations between two economic classes - The haves & have nots or the owners & the workers. It is based on the view that political relations are determined by economic relations between two economic classes which have always been present in every society. Almond and Powell have summarised that Marxist Theory presents the argument that class structure of society determines the structure and process of the political system & its performance in society.

Key Features of Marxist Approach

1) Values and Actions as the two main pillars - The Marxist approach is value laden approach. It stands based upon several values - What is real material conditions. It rejects concepts of value free political sociology. It stands for capitalism and the securing socialism. In fact, it stands for workers revolution against capitalism. It advocates actions toward attainment of socialism and describes the exercise of socialism or communism.

2) **More Emphasis Upon Practice Than Theory** - The Marxist approach seek to discover the objective laws of historical evolution and social change. It also postulates action to bring about all changes aimed at securing the end of class exploitation and for pushing towards the attainment of communist society - the classes & stateless society.

Priyadarshani Shendge
S.Y.B.A.

* * *

State Socialism of Dr. B. R. Ambedkar

Dr. B. R. Ambedkar suggested that principle of state socialism should be incorporated in the constitution of India. His idea was that state should control industrial and agricultural sectors and implement a program for social welfare.

Dr. Ambedkar's State Socialism is based on parliamentary democracy. Totalitarianism and dictatorship can't go along with state socialism. State Socialism brings revolutionary changes in the economics and social life of the people in a peaceful manner. It does not support bloodshed. It works for state welfare. Dr. B. R. Ambedkar considered poverty as one of the major causes of frustrated social lives. His idea of socialism attacked poverty. According to him poverty and socialism cannot co-exist. Ambedkar's state socialism works for removal of poverty and inequality from the society.

Dr. Ambedkar's state socialism is based on liberty, equality and fraternity. It follows the principle of justice. Dr. Ambedkar wanted equal opportunities for each and every person of social irrespective of their caste, creed and social status.

Dr. Ambedkar emphasised establishing an ideal society in which individual can enjoy liberty through democracy and social welfare. To him, socialism and democracy may be preserved at the same time for the welfare of the people.

State control over Agriculture and Industries :

Dr. Ambedkar was in favour of controlling the agricultural and industrial sector by the state. His idea was that by controlling these two important sectors of Indian Society, state could enhance the growth of industrialization as well as agriculture. His state socialism had two important aspects -

- (1) State should own key industries. State could promote rapid industrialization and benefits of industrialization could be equally distributed in different sections of society. Insurance should also be in direct ownership of state.
- (2) Agriculture should be treated as industry owned by State. Collective farming could be promoted in this way. State share would be collected in the form of crops. This can be distributed to the public at fair prices. In this any one could have control over its agricultural products and by fair responsibility of equal and fair distribution of food grain to its people, state could solve some basic problems of the rich and poor.

Safeguards for the Scheduled Castes in State Socialism :

Discrimination is a culprit of the spirit of socialism. Ambedkar's main aim was to destroy all kinds of social discriminations. As a socialist, he advocated the abolition of kinds of social discriminations. According to Ambedkar, present social system, economic system, political and moral conditions are not suitable to establish a society. It is essential to radical changes in all sphere society. The caste system of society is harmful to social. The caste system divides the society into four classes are based on injustice. Therefore, various castes and castes should be abolished. Immorality and inequality harmful to establishing a socialist state. To establish state controlled society based on morality, justice, liberty, equality and fraternity, it is needed to apply principles of equality in all fields, i.e. economic, political and religious.

Sanyogita Suhas Shinde

S.Y.B.A.

नवीन आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्था

सन १९७० च्या प्रारंभ पासूनच नवीन आंतरराष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेचा विषय हा आंतरराष्ट्रीय संबंधांचा मुख्य विषय बनला आहे. यामध्ये प्रामुख्याने दोन गट पडतात एक विकसित देशांचा तर दुसरा विकसनशील देशांचा होय. विकसनशील देश आपली गर्दी आणि अविकसित पणाच्या समस्येवर आंतरराष्ट्रीय व्यवस्थेची पुनर्संरचना हाच उपाय मानतात. केवळ याच्या मदतीनेच विद्यमान नव वसाहतवादाच्या युगात विकसित देश विकसनशील देशांच्या धोरणे आणि अर्थव्यवस्थेवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी आपल्या मजबूत आर्थिक स्थितीचा उपयोग करतात. तसेच विकसित राष्ट्रे या व्यवस्थेमध्ये कोणतेही परिवर्तन करण्याच्या मनस्थितीमध्ये नाहीत कारण आंतरराष्ट्रीय राजकारणामध्ये त्यांचे स्थान कमी होईल याची भीती त्यांना आहे. त्यांच्या मते विद्यमान व्यवस्थांमध्ये वेगवेगळ्या सुधारणा आणि नियोजनबद्ध तसेच व्यावहारिक बाबी आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्थेमध्ये योग्य प्रभाव निर्माण करू शकतात. ते वर्तमान संस्था आणि आंतरराष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेच्या वेगवेगळ्या घटकांना विकसनशील देशांच्या आर्थिक विकासाचे साधन मानतात. यामुळे विकसित तसेच विकसित देशांच्या संबंधांमध्ये नवीन आंतरराष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेच्या मुद्द्यांना अधिक महत्त्वपूर्ण समस्यांचा विषय बनवले. आहे सन १९७० च्या दशकाच्या सुरुवातीपासूनच NIEO वरील वादविवादाने आंतरराष्ट्रीय संबंधांचा एक नवीन अभ्यास सुरू केला आहे. वास्तवात आंतरराष्ट्रीय राजकारणाच्या समकालीन स्वरूपामध्ये शक्ती, सुरक्षांच्या स्थानांची जागा विकास कल्याण, देशांच्या दरम्यान आर्थिक विकासाच्या आर्थिक विकासाचा मुद्दा आहे. अभ्यासाला महत्त्व प्राप्त झाले आहे. आंतरराष्ट्रीय संबंधांच्या केंद्रस्थानी आजही विकसित -विकसनशील देशांच्या आर्थिक विकासाचा मुद्दा आहे.

नवीन आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्थेचा अर्थ

विद्यमान आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्था जी विकसनशील देशांच्या नुकसानीचा विचार न करता केवळ विकसित देशांच्या हितसंबंधाचे रक्षण केले जाते. अशी एक धारणा निर्माण झाली आहे. या आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्थेचा देशच हा आहे की, विकसित देशांसाठी एक आचारसंहिता तयार करून कमी विकसित देशांच्या योग्य अधिकारांना मान्यता देऊन आंतरराष्ट्रीय व्यवस्था सर्वांसाठी समान आणि न्यायपूर्ण तयार करावी, हे विकसनशील देशांसाठी नव- वसाहतवादी नियंत्रण समाप्त करण्याचे एकमेव साधन मानले जाते. या व्यवस्थेचा उपयोग विकसित देश आणि अविकसित विकसनशील देशांच्या दरम्यानची दरी कमी करणे व ती नियंत्रित करण्यासाठी उपयोग केला जातो. तसेच आंतरराष्ट्रीय व्यापार, अर्थव्यवस्था, तांत्रिक ज्ञान आणि आंतरराष्ट्रीय आर्थिक संस्थांवर विकसित देशांच्या एकाधिकाराची समाप्ती करण्याचा प्रयत्न आहे.

नवीन आंतरराष्ट्रीय अर्थव्यवस्था आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्थेतील वर्तमान अव्यवस्था दूर करण्याचा एक उपाय आहे. या अवस्थेद्वारे उपस्थित देश आपले नव - वसाहतवादी नियंत्रण बनवितात. नवीन आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्थेचा अर्थ आहे की, वर्तमान आंतरराष्ट्रीय व्यवस्था किंवा संस्थांमध्ये असणारी असमानता तसेच असंतुलन समाप्त करणे. जगात उत्पादनाचे व त्यांच्या साधनांचे न्यायपूर्ण तसेच समान वाटप करण्याचा प्रयत्न करणे जेणेकरून प्रगत, प्रगतिशील व अविकसित देश एकमेकांसोबत विकास करतील.

डॉ. प्रमोद राजेंद्र तांबे
सहाय्यक प्राध्यापक
राज्यशास्त्र विभाग

* * *